

Openbaar

Nederlandse Mededingingsautoriteit

CONSULTATIEDOCUMENT

Consultatiedocument van de Nederlandse Mededingingsautoriteit

Nummer 103345 / 2

Betreft zaaknr. 103345 / Consultatie over innovatie

Datum: 16 oktober 2009

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	3
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding en doel.....	4
1.2 Gevolgde procedure.....	6
1.3 Status van het consultatiedocument.....	7
1.4 Leeswijzer.....	9
1.5 Reacties op het consultatiedocument en verdere procedure.....	9
2 Innovatie	11
2.1 Definitie van innovatie.....	11
2.2 Dekking van innovatiekosten.....	13
3 Wettelijk kader	14
3.1 Inleiding.....	14
3.2 Rol van innovatie in netbeheer.....	14
3.3 Regulering van tarieven en inkomsten.....	15
4 Inkomsten via regulering en subsidies	19
4.1 Werking huidige reguleringsmethodes.....	19
4.2 Subsidie-instrumentarium.....	21
5 Reguleringmethodes vanaf 2011	24
Bijlage 1: De vragen van dit consultatiedocument	26

Managementsamenvatting

De Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (hierna: de Raad) bereidt thans de methodebesluiten voor de regionale netbeheerders gas en elektriciteit en voor TenneT TSO B.V. (hierna: TenneT) voor, die de reguleringsperiode vanaf 1 januari 2011 betreffen. Als onderdeel van deze voorbereiding consulteert de Energiekamer van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (hierna: NMa) u graag over de relatie tussen de reguleringsmethodes en innovatie bij en door netbeheerders.

De missie van de Energiekamer is 'het zo effectief mogelijk laten werken van de energiemarkten'. De Energiekamer ziet het stimuleren van de innovatiekracht van netbeheerders als belangrijk doel om bij te dragen aan deze missie. In de (nabije) toekomst zal een aantal ontwikkelingen plaatsvinden dat betrekking heeft op de bedrijfsvoering van de netbeheerders en op de netten die zij beheren. Vanuit dit perspectief bekijkt de Energiekamer kritisch of zijn reguleringsmethodes de concurrentie in de juiste mate nabootsen, en daarmee de innovatiekracht van de netbeheerders stimuleren. Concreet vraagt de Energiekamer zich af of een aanvullende expliciete prikkel voor innovatie nodig is om de effectiviteit van zijn reguleringsmethodes te vergroten.

De Energiekamer ziet het als een mogelijke belemmering voor innovatie als netbeheerders uiteindelijk niet in staat zijn om de kosten voor maatschappelijk wenselijke innovatie terug te verdienen. Om te onderzoeken of hiervan sprake kan zijn, is inzicht nodig in de manier waarop netbeheerders innovatie bekostigen. Globaal zijn er vier categorieën aan te wijzen: directe vergoeding via regulering, indirecte vergoeding via regulering, patenten & octrooien en subsidies. De Energiekamer onderzoekt met dit consultatiedocument het effect van deze categorieën op de innovatieprojecten van netbeheerders.

Op basis van een analyse van de werking van de huidige reguleringssystematiek, het feit dat de Nederlandse overheid al expliciete innovatieprikkel heeft ingesteld en de observatie dat netbeheerders op verschillende gebieden innovatieve initiatieven ontplooien, concludeert de Energiekamer dat netbeheerders op dit moment geprikkeld worden om te innoveren. Het lijkt er daarom vooralsnog op dat het niet nodig is om additionele expliciete innovatieprikkel op te nemen in de reguleringsmethodes voor de periode vanaf 2011.

Desalniettemin ziet de Energiekamer het belang van tijdige innovatie om de verwachte veranderingen in netbeheer op een goede manier te kunnen faciliteren. De Energiekamer krijgt daarom graag meer inzicht in de wijze waarop de huidige (impliciete) innovatieprikkel in de reguleringsmethodes en de mogelijkheden buiten de reguleringsmethodes zich verhouden tot de verwachte toekomstige veranderingen in netbeheer.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Aanleiding

1. De Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (hierna: de Raad) bereidt thans de methodebesluiten voor de regionale netbeheerders gas en elektriciteit en voor TenneT TSO B.V. (hierna: TenneT) voor, die de reguleringsperiode vanaf 1 januari 2011 betreffen¹. Als onderdeel van deze voorbereiding consulteert de Energiekamer van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (hierna: NMa) u graag over de relatie tussen de reguleringsmethodes en innovatie bij en door netbeheerders.
2. De wettelijke taken van de NMa en haar kamers omvatten onder meer de handhaving van de Mededingingswet, de Elektriciteitswet 1998, de Gaswet, de Warmtewet en de vervoerswetten. Centraal bij de uitvoering van deze taken staat de missie 'markten laten werken': het bewaken van marktwerking en toezicht houden op de randvoorwaarden die aan markten worden gesteld. Een concurrerende omgeving stimuleert innovatie en geeft een impuls aan de concurrentiekracht van het bedrijfsleven. Bovendien draagt concurrentie bij aan de optimalisering van de prijs-kwaliteitverhouding van goederen en diensten alsook aan een efficiënte aanwending van (productie)middelen, wat weer ten goede komt aan de consument.
3. De missie van de Energiekamer is 'het zo effectief mogelijk laten werken van de energiemarkten'. De reguleringsmethodes van de Energiekamer hebben als doel om bedrijven die zich in een monopolioïde situatie bevinden (in casu alle netbeheerders) een prikkel te geven net zo doelmatig te handelen als bedrijven op een markt met concurrentie². Dit doet de Energiekamer via de toepassing van (internationale) maatstafconcurrentie. De nagebootste concurrentie stimuleert tot innovatie, en leidt daarmee tot de optimalisering van de prijs-kwaliteitverhouding ten gunste van de afnemers. Het stimuleren van de innovatiekracht van netbeheerders is dus een belangrijk doel van de Energiekamer.
4. De Energiekamer constateert dat in de (nabije) toekomst een aantal ontwikkelingen zal plaatsvinden dat betrekking heeft op de bedrijfsvoering van de netbeheerders en op de netten die zij beheren. Voorbeelden hiervan zijn de toename van decentrale invoeding, de ontwikkeling van elektrische auto's en grootschalige windparken op zee. De innovatiekracht van netbeheerders is mede van invloed op de mate waarin dit soort ontwikkelingen gefaciliteerd worden en kunnen worden. Vanuit dit perspectief bekijkt de Energiekamer kritisch

---

¹ Dit consultatiedocument is niet van toepassing op de reguleringsmethode van Gas Transport Services (hierna: GTS), waarvan de huidige reguleringsperiode van 2009 tot en met 2012 duurt. De voorbereiding van het eerstvolgende methodebesluit voor GTS start in 2011.

² Dit is ook de bedoeling van de Minister van Economische Zaken (zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 27 174, nr. 28, p. 13).

of zijn reguleringsmethodes de concurrentie in de juiste mate nabootsen, en daarmee de innovatiekracht van de netbeheerders stimuleren. Deze kwestie is voor de Energiekamer de aanleiding geweest om onderhavig consultatiedocument uit te brengen.

5. Een andere aanleiding voor dit consultatiedocument betreft een aantal externe signalen. De Wetenschappelijke Raad van het Regeringsbeleid (hierna: WRR) heeft recentelijk opgemerkt dat in veel infrastructurele sectoren vooral gekoerst is op de vergroting van efficiëntie en dat daar winst mee is behaald, doorgaans in het voordeel van de consument³. De WRR merkt echter ook op dat de langetermijnwaarden, zoals innovatie, onderhoud, beschikbaarheid en duurzaamheid, zelden expliciet aan de orde zijn gesteld. De WRR vraagt hierbij vooral aandacht voor investeringen in systeeminnovatie binnen de energiesector, zoals de overschakeling op schone energiebronnen. Hiervoor zijn nieuwe investeringen en nieuwe technologieën nodig.
6. De Algemene Energieraad (hierna: AER) heeft opgemerkt dat een aantal toekomstige ontwikkelingen (elektrische auto's, wind op zee etc.) voorinvesteringen in de infrastructuur vragen⁴. Volgens de AER gaat het daarbij om investeringen die moeten plaatsvinden op het moment dat geen zekerheid bestaat of en wanneer de beoogde energie-innovatie succesvol zal zijn. Over wind op zee merkt de AER specifiek op dat het ministerie van Economische Zaken (hierna: EZ) innovatieprikkels moet inbouwen om de techniek efficiënt en rendabel te krijgen.
7. De Algemene Rekenkamer merkt op dat doelmatigheidsregulering zou kunnen leiden tot onderinvesteringen en onvoldoende innovatie⁵. Deze organisatie geeft aan dat maatstafconcurrentie regionale netbeheerders een prikkel geeft om bepaalde kosten, bijvoorbeeld innovatiekosten, niet te maken of uit te stellen. Indien een netbeheerder meer (innovatie)kosten maakt dan andere netbeheerders, dan gaat dit op de korte termijn ten koste van zijn winstgevendheid.
8. Een ander extern signaal is de aangenomen motie van het Tweede Kamerlid Wiegman-Van Meppelen Scheppink⁶. Met deze motie vraagt de Tweede Kamer aan EZ om bij de heroverweging van het reguleringskader te waarborgen dat netbeheerders hun uitgaven aan innovatie uit de gereguleerde tariefinkomsten kunnen dekken. De Energiekamer vindt het belangrijk om van directbetrokkenen informatie te verkrijgen hoe de huidige reguleringsmethodes in de praktijk de innovatiekracht van netbeheerders beïnvloeden, om zo te kunnen beoordelen of bijstellingen in de reguleringsmethodes wenselijk zijn. De Energiekamer heeft behoefte aan meer reacties dan diegene die hij reeds heeft ontvangen als

---

³ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, *Time to invest*, Amsterdam, 2008.

⁴ Algemene Energieraad, *De ruggengraat van de energievoorziening*, Den Haag, augustus 2009.

⁵ Algemene Rekenkamer, *Tariefregulering netbeheer*, Den Haag, maart 2009.

⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 31 510, nr. 16.

onderdeel van een informele preconsultatie ter voorbereiding van de methodebesluiten van regionale netbeheerders (zie paragraaf 1.2).

9. Een laatste extern signaal is de huidige werkwijze van toezichthouder Ofgem in het Verenigd Koninkrijk. Een aantal jaar geleden constateerde Ofgem dat de totale uitgaven van netbeheerders aan Onderzoek & Ontwikkeling sinds 1990 scherp daalde. Ofgem zag deze daling als bedreiging voor de toekomstige innovatiekracht van de netbeheerders. Daarop introduceerde Ofgem de zogenaamde Innovation Fund Incentive (hierna: IFI). De IFI staat netbeheerders toe om 80% van hun uitgaven aan Onderzoek & Ontwikkeling in rekening te brengen bij afnemers, tot een maximum van 0,5% van hun omzet. Netbeheerders nemen dus zelf 20% van deze uitgaven voor hun rekening. Na introductie van IFI zijn de uitgaven aan Onderzoek & Ontwikkeling flink gestegen. De Energiekamer merkt hierbij op niet bekend te zijn met de precieze reden van de daling van de uitgaven aan Onderzoek & Ontwikkeling. Deze feiten en de werkwijze van Ofgem is echter voor de Energiekamer wel een reden om de Nederlandse praktijk nader te onderzoeken.

Doel van het consultatiedocument

10. De Energiekamer vindt het belangrijk dat zijn reguleringsmethodes via de nabootsing van concurrentie bijdragen aan de innovatiekracht van netbeheerders. De Energiekamer kan zich voorstellen dat de huidige methodes een stimulans zijn voor innovatie. Immers, een slimmere inrichting van de infrastructuur of van de bedrijfsvoering draagt ertoe bij dat netbeheerders efficiënter zijn dan andere netbeheerders, met hogere winsten als gevolg. De Energiekamer vraagt zich af of een aanvullende expliciete prikkel voor innovatie nodig is om de effectiviteit van zijn reguleringsmethodes te vergroten.
11. De Energiekamer heeft ook kennisgenomen van de meningen van (wetenschappelijke) instellingen, netbeheerders en afnemersorganisaties. Vanwege deze signalen wenst de Energiekamer graag meer inzicht te krijgen in de zienswijzen van partijen op een aantal specifieke vragen die de Energiekamer heeft. Met het verkrijgen van deze zienswijzen kan de Energiekamer invulling geven aan zijn primaire doel van dit consultatiedocument: het zo goed als mogelijk binnen het huidig wettelijk kader en via de eerstvolgende methodebesluiten bijdragen aan de innovatiekracht van de regionale netbeheerders en van TenneT.

1.2 Gevolgde procedure

12. Zoals de Energiekamer in randnummer 1 al aangaf, bereidt hij thans de methodebesluiten voor de regionale netbeheerders gas en elektriciteit en voor TenneT voor. De Raad heeft de wettelijke plicht om deze methodebesluiten vast te stellen na overleg met de gezamenlijke netbeheerders en met representatieve organisaties op de elektriciteits- respectievelijk

gasmarkt. Daartoe heeft de Energiekamer twee klankbordgroepen en een klantencontactgroep ingesteld⁷.

13. Op 2 september 2009 heeft de Energiekamer bijeenkomsten gehad van de klankbordgroep en klantencontactgroep ter voorbereiding van de reguleringsmethode voor regionale netbeheerders. Tijdens deze bijeenkomsten is de mogelijkheid en wenselijkheid van het opnemen van expliciete innovatieprikkelers besproken. De Energiekamer heeft de betrokkenen gevraagd om uiterlijk 23 september 2009 informatie aan te leveren over de huidige uitgaven aan Onderzoek & Ontwikkeling, over pilotprojecten in innovatie en over de verwachte innovatiebehoefte voor de komende vijf jaar.
14. Op 23 september 2009 heeft de Energiekamer van een aantal belanghebbenden informatie ontvangen⁸. De ontvangen reacties zijn gepubliceerd op de internetpagina van de Energiekamer (www.energiekamer.nl). Samenvattend concludeert de Energiekamer dat eenieder aangeeft dat innovatie belangrijk is, dat netbeheerders nu al veel innovatieve projecten (in de onderzoeks-, test- of implementatiefase) hebben en dat netbeheerders niet aangeven dat innovatie binnen de huidige reguleringsmethode niet mogelijk is. Een aantal netbeheerders geeft aan meer financiële zekerheid te wensen. De representatieve afnemersorganisaties geven aan dat extra geld voor netbeheerders alleen te rechtvaardigen is als aangetoond is dat dit nodig is.
15. De ontvangen informatie is zeer bruikbaar voor de Energiekamer. Om echter tot een gedegen en afgewogen standpunt te komen, heeft de Energiekamer behoefte aan gedetailleerdere informatie van meer partijen. De Energiekamer concretiseert dan ook zijn informatiebehoefte in dit consultatiedocument.

1.3 Status van het consultatiedocument

16. Dit consultatiedocument maakt onderdeel uit van de wettelijke verplichting van de Raad om de methodebesluiten vast te stellen na overleg met de gezamenlijke netbeheerders en met representatieve organisaties. Dit consultatiedocument bezit derhalve geen eigenstandige juridische status. De Raad neemt na consultatie zijn definitieve standpunt in in zijn formele reguleringsbesluiten.

---

⁷ Bij de totstandkoming van de methodebesluiten voor regionale netbeheerders is een klankbordgroep (met regionale netbeheerders) en klantencontactgroep (met representatieve organisaties) ingesteld. Bij de totstandkoming van de methodebesluiten voor TenneT is een klankbordgroep ingesteld, waarin TenneT en de afnemers van TenneT (regionale netbeheerders en representatieve organisaties) zitting hebben.

⁸ NRE/Obramet/Haarlemmermeer, Delta Netwerkbedrijf, Liander, Cogas, Enexis, Stedin en LTO Nederland.

1.4 Leeswijzer

17. Dit consultatiedocument bestaat uit vier hoofdstukken. Na de inleiding in hoofdstuk 1 gaat de Energiekamer in hoofdstuk 2 nader in op de definitie van innovatie. De Energiekamer geeft in dit hoofdstuk ook aan op welke manieren de netbeheerders dekking (kunnen) krijgen voor hun innovatiekosten. In hoofdstuk 3 gaat de Energiekamer nader in op het wettelijk kader. Daarbij komt innovatie als wettelijke taak van netbeheerders aan de orde. De werking van de huidige methodes van regulering staat beschreven in hoofdstuk 4, waarbij de methodes voor regionale netbeheerders gas en elektriciteit en voor TenneT separaat aan de orde komen. In dit hoofdstuk bespreekt de Energiekamer ook het huidige subsidie-instrumentarium van SenterNovem, waar netbeheerders gebruik van kunnen maken. Tot slot bespreekt de Energiekamer in hoofdstuk 5 de toekomstige reguleringmethodes, waarbij mogelijke oplossingen voor de eerstvolgende reguleringsperiode (vanaf 2011) aan de orde komen.

1.5 Reacties op het consultatiedocument en verdere procedure

18. De Energiekamer stelt in dit consultatiedocument een aantal vragen (zie [bijlage 1](#) voor een samenvattend overzicht). De Energiekamer verzoekt marktpartijen en andere belangstellenden om een reactie op deze vragen. U wordt gevraagd om de antwoorden op de vragen zoveel mogelijk te onderbouwen (kwalitatief en/of kwantitatief) en toe te lichten. Op deze wijze kan de Energiekamer een betere afweging maken van de verschillende standpunten bij het opstellen van de nieuwe reguleringmethodes voor de regionale netbeheerders en voor TenneT. Het staat u uiteraard vrij om ook een algemene reactie te geven.

19. Reacties op dit consultatiedocument kunnen worden gezonden aan:

Nederlandse Mededingingsautoriteit
Energiekamer (o.v.v. innovatie, zaaknummer 103345)
Postbus 16326
2500 BH Den Haag

De Energiekamer verzoekt u tevens om uw reactie ook per e-mail te versturen naar:
EK-regulering@nmanet.nl. De Energiekamer verzoekt om in de adressering en in uw reactie te verwijzen naar het zaaknummer 103345.

20. Reacties op dit consultatiedocument dienen uiterlijk 13 november 2009 bij de Energiekamer te zijn ontvangen. De Energiekamer publiceert de ontvangen reacties op zijn internetpagina. Indien bepaalde delen van uw reactie vertrouwelijk zijn, dan vraagt de Energiekamer u om dit duidelijk aan te geven in uw reactie.

21. Zoals hiervoor al genoemd, consulteert de Energiekamer belanghebbenden ook door bijeenkomsten van twee klankbordgroepen en een klantencontactgroep te organiseren. Het kan zijn dat de ontvangen reacties aanleiding geven om deze kwestie tijdens bijeenkomsten van deze groepen verder te bediscussiëren. In ieder geval zal de Raad in de ontwerpbesluiten van de desbetreffende netbeheerders op hoofdlijnen aangeven op welke wijze hij de ontvangen reacties heeft verwerkt. De Raad stelt deze ontwerpbesluiten in het eerste kwartaal van 2010 vast.

2 Innovatie

2.1 Definitie van innovatie

22. Van het begrip innovatie bestaan vele definities. De Energiekamer heeft niet de ambitie om een allesomvattende definitie te geven van het begrip innovatie. De Energiekamer sluit daarom aan bij de definitie van EZ⁹. EZ definieert innovatie als vernieuwing die neerslaat in producten, diensten, organisatieprocessen of organisatievormen. Het gaat om een verandering van de dingen die bedrijven aanbieden of de manier waarop zij dit creëren en afleveren. De verandering heeft nut voor de organisatie zelf, de klant en/of de omgeving. EZ merkt hierover op dat innovatie bij/door bedrijven impliceert dat kennis wordt omgezet in geld. De mate waarin dit gebeurt hangt af van de technologie, het management, de logistiek en marketing en van het ondernemings- en innovatieklimaat. Voor de mate van innovatie van een sector of land zijn meerdere indicatoren te gebruiken, zoals aantal kenniswerkers, aantal patenten, kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek, de mate van gebruik van wetenschappelijke onderzoeksuitkomsten, de toegang tot en gebruik van ICT en de omvang van uitgaven aan Onderzoek & Ontwikkeling.
23. In het kader van deze consultatie over innovatie vindt de Energiekamer het zinvol om, als het gaat om specifieke innovaties of innovatieve projecten, aan twee aspecten nader aandacht te besteden. Het eerste aspect betreft de mate waarin de baten van de innovatie terecht komen bij de netbeheerder. Het tweede aspect betreft de fase van de productcyclus (Onderzoek & Ontwikkeling of de implementatie) waarin de innovatie zich bevindt. Hieronder worden beide aspecten nader toegelicht. Als de Energiekamer u in deze consultatie vraagt naar specifieke voorbeelden van innovaties of innovatieve projecten, dan verzoekt de Energiekamer u telkens aan te geven in welke mate u verwacht dat de baten bij de netbeheerder terecht komen én in welke fase van de productcyclus de innovatie zich bevindt.
24. Het eerste aspect dat de Energiekamer zinvol acht is de mate waarin de kosten en baten neerslaan bij diegene die innoveert (de netbeheerder) en de maatschappij. Zo is namelijk beter te bezien op welke wijze netbeheerders dekking (kunnen) krijgen van innovatiekosten. Voor sommige innovaties slaan zowel de kosten als de baten grotendeels neer bij de netbeheerder die de innovatie doorvoert, eventueel pas op de langere termijn. Het betreft hier innovaties die bijvoorbeeld betrekking hebben op de wijze waarop de bedrijfsvoering (anders) wordt ingericht, maar ook innovaties met nieuwe toepassingen en gebruiksmogelijkheden van de huidige infrastructuur. Deze innovaties kosten geld, maar leveren de netbeheerder ook baten op. Immers, deze netbeheerder kan hiervoor (op termijn) efficiënter opereren dan andere netbeheerders, met een hogere winst als gevolg. Voor andere innovaties slaan de kosten neer bij diegene die innoveert (de netbeheerder), maar zijn de baten grotendeels voor andere

---

⁹ EZ, *In actie voor innovatie. Aanpak van de Lissabon-ambitie*, Den Haag, oktober 2003.

partijen dan de netbeheerder, ofwel voor de maatschappij. Voor deze categorie innovaties kan het lastig zijn voor de netbeheerder om een positieve businesscase te maken, terwijl het vanuit maatschappelijk oogpunt wel wenselijk is om deze innovatie tot stand te laten komen. Een voorbeeld hiervan is een experiment ten behoeve van zogenaamde 'smart grids'. In het investeringsonderzoek van de Energiekamer concluderen de onderzoekers dat het reguleringskader mogelijk een belemmering vormt voor het doen van experimenten, waarvoor de kosten niet voor dezelfde partij zijn als de baten¹⁰. De onderzoekers adviseren verder onderzoek te doen. De Energiekamer geeft invulling aan dit advies door in deze consultatie onderscheid te maken naar de mate waarin de baten van een innovatie bij de netbeheerder zelf neerslaan.

25. Het tweede aspect waaraan de Energiekamer specifiek aandacht wil besteden, is het onderscheid tussen de fase van Onderzoek & Ontwikkeling en de implementatiefase van een innovatie. Voor de fase van Onderzoek & Ontwikkeling kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het (laten) uitvoeren van onderzoek naar bijvoorbeeld een slimmere bedrijfsvoering of naar hoogspanningsmasten met geringere elektromagnetische velden of om het maken van proefopstellingen c.q. pilotprojecten betreffende de inpassing van meer decentrale opwekking. Voor de implementatiefase kan gedacht worden aan grootschalige investeringen voor de uitrol van eenmaal ontwikkelde producten, diensten of concepten. Ook toeleveranciers van (wetenschap, producenten van activa etc.) kunnen innovaties doorvoeren. Innovaties die door deze toeleveranciers zijn onderzocht en ontwikkeld, maar door netbeheerders worden geïmplementeerd (dat wil zeggen; gekocht) vallen ook in deze categorie als de netbeheerder pas betaalt vanaf de implementatiefase. De Energiekamer merkt overigens op dat deze consultatie zich richt op de discussie over de relatie tussen innovatie en de reguleringmethode, en niet bedoeld is voor een uitgebreide discussie over de zekerheid dat netbeheerders hun investeringen in het algemeen terugverdienen binnen de reguleringmethode.

Vraag 1: Welke definitie voor innovatie zou de Energiekamer volgens u moeten hanteren?

Vraag 2: Wat is uw mening over de twee aspecten waaraan de Energiekamer bij de discussie over innovatie specifiek aandacht wil besteden?

Vraag 3: Welke concrete projecten die hebben geleid of mogelijk leiden tot andere producten, diensten, processen of organisatievormen heeft uw bedrijf de afgelopen vijf jaar uitgevoerd? De Energiekamer ontvangt graag per project een korte omschrijving, en een toelichting op de baten en fase in de productlevenscyclus.

---

¹⁰ Het eindrapport van het investeringsonderzoek wordt in het najaar van 2009 openbaar gemaakt.

Vraag 4: Wat is voor uw bedrijf de omvang van de uitgaven ten behoeve van innovatie in de afzonderlijke jaren van de periode 2001-2008 geweest? Kunt u hierbij aangeven of u deze uitgaven ziet als operationele uitgaven of als investeringen?

2.2 Dekking van innovatiekosten

26. De Energiekamer is van mening innovatiekosten op vier manieren gedekt zouden kunnen worden door inkomsten.
27. De eerste manier is als vanzelfsprekend via de reguleringsmethodes voor de regionale netbeheerders en voor TenneT, die de Raad eens per drie tot vijf jaar vaststelt. Om de toekomstige doelmatigheidskorting van elke netbeheerder (en de daaruit voortvloeiende gereguleerde inkomsten) te kunnen berekenen, worden namelijk gerealiseerde kosten in het recente verleden als uitgangspunt (zie hoofdstuk 4 voor een nadere uitleg) genomen. Indien innovatiekosten hiervan onderdeel zijn, vindt een *directe* vergoeding van deze kosten plaats.
28. De tweede manier heeft ook te maken met de reguleringsmethodes. Indien tegenover de innovatiekosten van een netbeheerder (vrijwel) gelijk baten in de toekomst staan, dan kan dit ertoe leiden dat zijn kosten lager zijn dan zijn op basis van een kostenmaatstaf bepaalde gereguleerde inkomsten. Dit levert gedurende de rest van de reguleringsperiode een winst op voor deze netbeheerder. Op deze wijze vindt *indirecte* vergoeding van innovatiekosten plaats.
29. De derde manier om inkomsten te generen is om patenten en octrooien te verwerven voor innovaties. Indien een netbeheerder een innovatieve oplossing heeft voor een probleem, dan kan deze netbeheerder zijn vondst beschermen. Andere Nederlandse netbeheerders en buitenlandse netbeheerders moeten dan betalen om deze innovatieve oplossing te mogen implementeren, hetgeen dekking geeft aan de innovatiekosten van de eerst genoemde netbeheerder.
30. De vierde manier om inkomsten te generen is via subsidies van de overheid. Netbeheerders kunnen in Nederland van meerdere subsidieregelingen gebruik maken (zie hoofdstuk 4 voor een overzicht).

Vraag 5: Wat is uw mening over de opsomming van de Energiekamer van de manieren via welke netbeheerders dekking kunnen krijgen voor hun innovatiekosten?

Vraag 6: Hoe ziet u de verhouding tussen de innovatieprikkel die uitgaan van de reguleringsmethodes (direct en indirect), de mogelijkheid om octrooien en patenten en het huidige subsidie-instrumentarium?

3 Wettelijk kader

3.1 Inleiding

31. In dit hoofdstuk behandelt de Energiekamer het wettelijk kader voor innovatie in netbeheer. Het wettelijk kader vormt de randvoorwaarden die de Energiekamer heeft bij het behandelen van innovatie in de reguleringmethodes¹¹.
32. In paragraaf 3.2. gaat de Energiekamer allereerst in op de rol van innovatie in netbeheer. Hierbij komt de vraag aan de orde in welke mate innovatie gekoppeld kan worden aan de wettelijk taken van netbeheerders. Vervolgens gaat de Energiekamer in paragraaf 3.3 in op de vergoeding van kosten voor innovatie via de reguleringmethodes. Omwille van de omvang geeft de Energiekamer in dit hoofdstuk telkens een korte beschrijving van het wettelijk kader zonder volledige wetsteksten op te nemen. De Energiekamer verwijst hiervoor naar de desbetreffende methodebesluiten en naar de wetten. Waar mogelijk trekt de Energiekamer parallellen tussen de Gaswet en de Elektriciteitswet 1998 (hierna: E-wet).
33. Vanuit het wettelijk kader bekijkt de Energiekamer vervolgens in hoofdstuk 4 hoe, zowel de Energiekamer als netbeheerders, in de praktijk met innovatie omgaan.

3.2 Rol van innovatie in netbeheer

3.2.1 Regionale gasnetbeheerders

Wettelijk kader

34. Uit artikel 10, eerste lid, van de Gaswet blijkt dat regionale gasnetbeheerders onder andere tot taak hebben om het gastransportnet te ontwikkelen op een veilige, doelmatige en betrouwbare wijze, waarbij het milieu wordt ontzien.

Interpretatie van de Energiekamer

35. De Energiekamer is van mening dat innovatie kan bijdragen aan het ontwikkelen van gastransportnetten op hierboven genoemde wijzen. Met andere woorden: de Energiekamer ziet innovatie als een mogelijk belangrijk middel voor regionale gasnetbeheerders om aan hun wettelijke taken te voldoen.

---

¹¹ Het subsidie-instrumentarium wordt behandeld in paragraaf 4.2.

3.2.2 Landelijke en regionale elektriciteitsnetbeheerders

Wettelijk kader

36. Uit artikel 16, eerste lid, onderdeel c, van de E-wet blijkt dat landelijke en regionale elektriciteitsnetbeheerders de taak hebben om netten aan te leggen, te herstellen, te vernieuwen of uit te breiden. Hierbij is vastgelegd dat maatregelen op het gebied van duurzame elektriciteit, energiebesparing en vraagsturing of decentrale elektriciteitproductie in overweging worden genomen, waardoor de noodzaak van vervanging of vergroting van de productiecapaciteit ondervangen kan worden.

Interpretatie van de Raad

37. De Energiekamer is van mening dat innovatie voor landelijke en regionale elektriciteitsnetbeheerders kan bijdragen aan het uitbreiden, herstellen, vernieuwen en uitbreiden van hun netten. De landelijke en regionale elektriciteitsnetbeheerders dienen daarbij het belang van duurzame elektriciteit, energiebesparing en vraagsturing of decentrale elektriciteitsproductie sturend te laten zijn voor de gekozen innovatierichting. Samenvattend ziet de Energiekamer innovatie als een mogelijk belangrijk middel voor de regionale en landelijke elektriciteitsnetbeheerder om aan hun wettelijke taken te voldoen.

Vraag 7: Wat is uw mening over de interpretatie van de Energiekamer dat innovatie gezien kan worden als een belangrijk middel voor de regionale gas- en elektriciteitsnetbeheerders en voor de landelijke elektriciteitsnetbeheerder om aan hun wettelijke taken te kunnen voldoen?

3.3 Regulering van tarieven en inkomsten

38. Alle vergoeding voor de kosten voor innovatie die netbeheerders via de regulering ontvangen, dienen onderdeel te zijn van de gereguleerde tarieven of inkomsten. De Raad stelt de tarieven van regionale gasnetbeheerders vast op basis van de Gaswet en de tarieven van regionale elektriciteitsnetbeheerders en de inkomsten van TenneT op basis van de E-wet. In deze paragraaf volgt het relevante wettelijk kader voor de reguleringsmethodes en de interpretatie van de Energiekamer daarvan.

3.3.1 Regionale gas- en elektriciteitsnetbeheerders

Wettelijk kader

39. Allereerst bespreekt de Energiekamer het wettelijk kader voor de regionale *gas*netbeheerders. De Raad stelt op basis van artikel 81c, eerste lid, van de Gaswet jaarlijks de tarieven vast die regionale gasnetbeheerders maximaal in rekening mogen brengen voor het transport van gas en de transport ondersteunende diensten. Hierbij past hij een doelmatigheidskorting toe op de inkomsten uit de gereguleerde tarieven.

40. De Raad stelt op basis van artikel 81b, eerste lid, onderdeel a, van de Gaswet de doelmatigheidskorting vast voor een periode van drie tot vijf jaar. Dit doet hij op basis van de methode die hij vaststelt op basis van artikel 81, eerste lid, van de Gaswet. De doelmatigheidskorting heeft als doel om de gelijkwaardigheid in doelmatigheid te bevorderen en om er voor te zorgen dat de regionale gasnetbeheerders geen rendement kunnen behalen dat hoger is dan in het economisch verkeer gebruikelijk.
41. De methode die de Raad hanteert om de doelmatigheidskortingen vast te stellen is een vorm van maatstafconcurrentie. De doelmatigheidskortingen worden gebaseerd op één voor alle regionale gasnetbeheerders gelijke maatstaf. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat de wetgever beoogd heeft dat uitsluitend van de maatstaf moet worden afgeweken om te corrigeren voor niet-beïnvloedbare omstandigheden¹². De Energiekamer geeft hier invulling aan door te onderzoeken of deze niet-beïnvloedbare factoren leiden tot objectiveerbare regionale verschillen (ORV's) in de kosten van regionale gasnetbeheerders. Als de Energiekamer constateert dat er sprake is van een dergelijk ORV, dan houdt hij deze kosten buiten de maatstaf en weegt deze mee in de individuele bepaling van de doelmatigheidskortingen van de door de ORV geraakte regionale gasnetbeheerders.
42. Naast het bovenstaande, biedt artikel 81b, tweede lid, van de Gaswet ruimte voor een tariefverhoging ter dekking van kosten voor een uitzonderlijke en aanmerkelijke investering ter uitbreiding van het net. De Raad heeft in de beleidsregel Aanmerkelijke Investerings¹³ nader uitgelegd hoe hij voorstellen op basis van artikel 81b, tweede lid, van de Gaswet beoordeelt.
43. Voor de regionale *elektriciteits*netbeheerders geldt dat het wettelijk kader van de E-wet gelijk is aan het hierboven beschreven kader voor regionale gasnetbeheerders. De Raad stelt tarieven vast op basis van artikel 41c, eerste lid, van de E-wet, de doelmatigheidskortingen op basis van artikel 41a, eerste lid, van de E-wet en de reguleringsmethode op basis van artikel 41, eerste lid, van de E-wet. De beleidsregel Aanmerkelijke Investerings geldt ook voor de regionale elektriciteitsnetbeheerders en heeft betrekking op artikel 41b, tweede lid, van de E-wet.

Interpretatie van de Raad

44. Voor regionale netbeheerders kunnen de inkomsten uit de reguleringsmethodes bestaan uit maximaal drie elementen: een vergoeding op basis van de maatstaf, een vergoeding voor ORV's en een vergoeding voor aanmerkelijke investeringen. De Energiekamer concludeert dat binnen het huidige wettelijk kader de kosten voor innovatie uitsluitend vergoed kunnen worden in de maatstaf. Naar mening van de Energiekamer kan innovatie namelijk niet worden aangemerkt als ORV, omdat kosten voor innovatie niet gekoppeld kunnen worden aan een niet-beïnvloedbare factor. Ook komen kosten voor innovatie niet in aanmerking voor een

---

¹² Tweede Kamer, vergaderjaar 2001 – 2002, 28 174, nr. 8, p. 5

¹³ Deze beleidsregel is niet van toepassing op de landelijke netbeheerders elektriciteit en gas.

tariefverhoging op grond van een aanmerkelijke investering, omdat innovatie (volgens de interpretatie van de Energiekamer uit paragraaf 2.1) geen betrekking heeft op uitbreidingen van het net. Ook is waarschijnlijk geen sprake van aanmerkelijkheid (omvang van de kosten). Uit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat een innovatieprikkel zoals wordt gehanteerd in het Verenigd Koninkrijk (zie paragraaf 1.1) in Nederland juridisch niet mogelijk is, omdat een vergoeding via de maatstaf niet kan leiden tot individuele tariefruimte voor netbeheerders.

3.3.2 Landelijke elektriciteitsnetbeheerder

Wettelijk kader

45. Het wettelijk kader voor de landelijke elektriciteitsnetbeheerder, TenneT, bestaat uit twee delen: een deel voor de transporttaak van TenneT en een deel voor de systeemtaken. Innovaties kunnen dus ook betrekking hebben op beide taakgebieden. Voorbeelden van mogelijke innovaties zijn andere organisatie van interne bedrijfsprocessen, aanpassingen in software en een slimmere inkoop van Energie & Vermogen.
46. De wettelijke basis voor de vaststelling van de *transporttarieven*, doelmatigheidskorting en reguleringsmethode voor TenneT bestaat grotendeels uit dezelfde wetsartikelen als hierboven genoemd voor de regionale elektriciteitsnetbeheerders (alleen de grondslag voor het methodebesluit verschilt; dat is artikel 41, tweede lid jo. eerste lid, van de E-wet). Voor TenneT geldt daarnaast dat de Raad op basis van artikel 41d, tweede lid, van de E-wet de werkelijke tariefinkomsten vergelijkt met de beoogde tariefinkomsten. Vervolgens corrigeert de Raad de eerstvolgende tarieven van TenneT voor het verschil. TenneT loopt dus geen volumerisico's. Hiermee is voor TenneT sprake van inkomstenregulering, en niet van tariefregulering, zoals bij de regionale netbeheerders elektriciteit.
47. De Energiekamer hanteert in de reguleringsmethode voor de transporttaak van TenneT een internationale benchmark om de hoogte van de doelmatigheidskorting voor TenneT te bepalen. De onderzoekers die deze benchmarkstudie hebben uitgevoerd, hebben zo veel als mogelijk rekening gehouden met factoren die van land tot land kunnen verschillen (zoals houten of stalen masten en mastschilderkosten).
48. De wettelijke basis voor de vaststelling van het *systeemdienstentarief* en de reguleringsmethode voor de systeemtaken van TenneT is neergelegd in artikel 41e van de E-wet.

Interpretatie van de Raad

49. Voor TenneT dienen de inkomsten uit de transport- en systeemdienstentarieven ter dekking van de efficiënte kosten. In de parlementaire geschiedenis is niet vastgelegd op welke wijze de Energiekamer deze efficiënte kosten, nu en voor de toekomst, moet bepalen. De Energiekamer maakt hieruit op dat hij enige beleidsvrijheid heeft om specifiek met innovatiekosten om te gaan. Net als bij regionale netbeheerders concludeert de Energiekamer dat innovatiekosten niet in aanmerking komen voor een tariefverhoging via een aanmerkelijke investering, omdat

innovatie (volgens de interpretatie van de Raad uit paragraaf 2.1) geen betrekking heeft op uitbreidingen van het net. Ook is waarschijnlijk geen sprake van aanmerkelijkheid (omvang van de kosten).

Vraag 8: Wat is uw mening over de conclusie van de Energiekamer dat kosten voor innovatie, binnen het huidige wettelijk kader, via de reguleringsmethodes uitsluitend vergoed kunnen worden via de maatstaf? Ziet u eventuele alternatieven voor vergoeding van innovatiekosten via de reguleringsmethodes?

4 Inkomsten via regulering en subsidies

50. In paragraaf 2.2. heeft de Energiekamer aangegeven welke manieren netbeheerders ter beschikking staan om dekking te krijgen voor hun innovatiekosten. De reguleringmethoden en het subsidie-instrumentarium komen in dit hoofdstuk nader aan de orde, respectievelijk in paragraaf 4.1 en 4.2.

4.1 *Werking huidige reguleringmethoden*

4.1.1 Regionale netbeheerders

51. In de huidige reguleringmethoden voor de regionale netbeheerders baseert de Energiekamer de doelmatigheidsdoelstelling (maatstaf), en daarmee de tariefinkomsten, op de (in het recente verleden) gerealiseerde kosten. Deze kosten vraagt de Energiekamer op bij netbeheerders via het dataverzoek met de naam "Productiviteitsdata". Als netbeheerders kosten maken voor innovatie komen deze kosten via het dataverzoek "Productiviteitsdata" terecht in de maatstaf. Het gemiddelde kostenniveau van innovatie in een periode vormt zodoende de basis voor de tariefinkomsten in de daaropvolgende periode. Netbeheerders krijgen op deze manier de gemiddelde kosten voor innovatie uit het recente verleden vergoed in hun gereguleerde tarieven.
52. Als een netbeheerder meer kosten maakt voor innovatie dan het gemiddelde niveau, dan is de stijging in tariefinkomsten in de eerstvolgende periode voor deze netbeheerder lager dan de kosten die hij heeft gemaakt voor innovatie. Als de innovatieve projecten echter leiden tot daadwerkelijke innovatie, dan heeft de netbeheerder een kostenvoordeel ten opzichte van andere netbeheerders. Doordat hij nog wel wordt afgerekend op basis van het gemiddelde kostenniveau, levert de innovatie hem een additioneel rendement op. Als netbeheerders er voor kiezen om niet te innoveren, dan krijgen zij alsnog de gemiddelde uitgaven aan innovatie vergoed in hun tarieven. Op de korte termijn levert dit hen een voordeel op, maar op de lange termijn leidt deze keuze er toe dat deze netbeheerder hogere kosten maakt dan gemiddeld, als de innovatie succesvol blijkt te zijn. Niet investeren kan netbeheerders daarom op termijn een nadeel opleveren. De Energiekamer concludeert uit bovenstaande dat netbeheerders binnen de huidige regulering een prikkel hebben om te werken aan innovaties waarvan de verwachte opbrengsten opwegen tegen de initiële investering. Het lange termijn efficiëntie-effect weegt dan namelijk op tegen het korte termijn kostennadeel-effect. In die zin werkt de maatstafconcurrentie net als een goedwerkende markt. Ook daar moet een bedrijf continu een afweging maken tussen de kortetermijn- en de langetermijn-effecten. Het feit dat bij maatstafconcurrentie (een deel van) de innovatiekosten niet (volledig) in dezelfde reguleringsperiode worden vergoed, is daarmee niet afwijkend van de situatie op een goedwerkende markt. Zoals echter ook al in paragraaf 2.1 is genoemd, is er volgens de Energiekamer een mogelijkheid dat voor sommige mogelijke innovaties de baten vooral bij de

maatschappij terecht zullen komen, en slechts voor een (klein) deel bij de netbeheerder, die de kosten maakt. In dat geval kan het zijn dat een project door een netbeheerder als niet-kansvol wordt gezien, terwijl het voor de maatschappij wel wenselijk is dat een dergelijke innovatie tot stand komt. Als de hier beschreven situatie voorkomt, is het denkbaar dat de reguleringmethodiek onvoldoende innovatieprikkels geeft. Samenvattend verwacht de Energiekamer dat netbeheerders binnen het huidige reguleringkader geprikkeld worden om innovatieve projecten op te pakken waarvan de voor hem verwachte baten hoger zijn dan zijn kosten.

4.1.2 Landelijke elektriciteitsnetbeheerder

53. Bij de huidige reguleringmethode maakt de Energiekamer onderscheid naar de transporttaak en de systeemtaken van TenneT.
54. De werkwijze van de Energiekamer bij de *transporttaak* van TenneT is vergelijkbaar met zijn werkwijze bij de regionale netbeheerders. Indien TenneT innovatiekosten maakt, dan komen deze kosten binnen via het dataverzoek "Productiviteitsdata". In dit dataverzoek is geen separate post voor innovatie opgenomen. De in dit dataverzoek opgenomen kosten worden gebruikt om de prestaties van TenneT te vergelijken met Transmission System Operators (hierna: TSO's) uit andere landen. In het methodebesluit voor de vierde reguleringsperiode is bepaald dat de prestaties van de best presterende TSO als maatstaf gelden. Het niveau van innovatie van het best presterende bedrijf in een periode vormt voor TenneT zodoende de basis voor de tariefinkomsten in de daaropvolgende reguleringsperiode. Dit betekent dat TenneT voor eventuele *extra* innovatiekosten (bovenop de innovatiekosten van het best presterende bedrijf) zelf een kosten en baten afweging dient te maken: TenneT kan verdienen aan succesvolle innovaties. Ook hierover merkt de Energiekamer op dat deze situatie gelijk is aan de situatie voor een bedrijf op een goedwerkende markt. Daarnaast geldt ook voor TenneT dat het denkbaar is dat er innovaties zijn waarvan de baten voor TenneT niet hoger zijn dan de kosten voor TenneT, maar waarvan de verwachte maatschappelijke baten wel hoger zijn dan de kosten. Overigens merkt de Energiekamer op dat in de internationale benchmarkstudie innovatiekosten niet separaat geoormerkt zijn. De Energiekamer verwacht dat TenneT binnen de huidige reguleringmethode geprikkeld is om innovatieve projecten op te pakken waarvan de voor TenneT verwachte baten hoger zijn dan de kosten.
55. De huidige reguleringmethode voor *systeemtaken* bestaat uit procedureregulering in combinatie met cost plus-regulering. Indien TenneT bij de inkoop van vermogen een aantal vastgestelde processtappen doorloopt, dan krijgt TenneT alle inkoopkosten vergoed. Daarnaast is sprake van vergoeding van operationele kosten en van volledige vergoeding van aanvullende systeemtaken. De Energiekamer verwacht dat van deze wijze van regulering minder of zelfs geen prikkel uitgaat om tot innovaties over te gaan. Immers, er wordt geen concurrentie nagebootst die prikkelt tot innovaties met een positieve kosten/baten-verhouding voor TenneT.

4.1.3 Behaalde resultaten

56. De Energiekamer heeft regionale netbeheerders, in de in paragraaf 1.2 beschreven preconsultatie, gevraagd aan te geven wat netbeheerders op dit moment doen aan innovatie. Uit de reacties maakt de Energiekamer op dat netbeheerders op dit moment al allerlei initiatieven ontplooiën om innovaties in netbeheer en binnen hun organisaties tot stand te brengen. Tegelijkertijd lijkt het niet zo te zijn dat door netbeheerders gekenmerkt als noodzakelijk of zeer gewenst geachte innovatieve projecten niet worden opgestart. Daarmee lijkt het huidige reguleringskader en het aanvullende subsidie-instrumentarium (zie paragraaf 4.2) naar de mening van de Energiekamer netbeheerders te prikkelen om aandacht en middelen te besteden aan innovatie. De Energiekamer merkt hierbij op dat de preconsultatie niet toezag op TenneT.

Vraag 9: Wat is uw mening over de voorlopige bevindingen ten aanzien van het bestaan van prikkels in de huidige reguleringsmethodes voor de regionale netbeheerders gas en elektriciteit en voor TenneT?

4.2 *Subsidie-instrumentarium*

57. Voor netbeheerders staan diverse regelingen van het agentschap SenterNovem ter beschikking. Deze regelingen betreffen subsidies, kredieten, belastingfaciliteiten en andere ondersteuning van het agentschap. Ter voorbereiding van dit consultatiedocument heeft de Energiekamer contact gehad met SenterNovem.
58. De Energiekamer is van mening dat een aantal regelingen betrekking heeft op innovatie bij/door netbeheerders. De Energiekamer wijst op het Innovatieprogramma Energie 2008-2012 van SenterNovem¹⁴. Dit programma bestaat uit een aantal thema's, waaronder het thema Duurzame Elektriciteitsvoorziening. Onderdeel van dit thema zijn de programma's 'Wind op zee' en 'Wind op land'. Zo vallen bijdragen aan de inrichting van testvelden en het ondersteunen van toegepast onderzoek naar de verbetering van turbines en fundatietechnieken onder het programma 'Wind op zee', dat ingesteld is omdat turbines, fundaties, netinpassingen en onderhoud op zee een ander ontwerp vragen dan op land. Het programma 'Wind op land' is gericht op maatschappelijke innovatie. Het gaat daarbij om innovatieve manieren van samenwerking bij het plaatsen en herstructureren van windparken. Ook de andere thema's van het programma bieden mogelijk kansen voor netbeheerders.

---

¹⁴ Zie http://www.senternovem.nl/energietransitie/innovatieagenda_energie/programmas.asp.

59. Onder de naam EnergieTransitie brengt SenterNovem partijen (overheid, wetenschap, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties) bij elkaar met een duurzame energievoorziening in 2050 als doel¹⁵. SenterNovem heeft hiervoor zeven platforms ingesteld, waarin kennisuitwisseling plaatsvindt. Zo bestaat er onder meer een werkgroep Decentrale infrastructuur, die ten behoeve van de Platforms Nieuw Gas en Duurzame Elektriciteitsvoorziening een advies heeft opgesteld¹⁶.
60. Verder wijst de Energiekamer op het bestaan van het programma Energie Onderzoek Subsidies¹⁷. Volgens SenterNovem brengt dit programma de kwaliteit van onderzoek en kennis op een hoger niveau door de ontwikkeling van nieuwe technologie te stimuleren, met als einddoel het realiseren van een duurzame energiehuishouding. Dit programma biedt instellingen financiële steun, en beslaat het traject van idee tot marktintroductie.

Vraag 10: Is in uw ogen de lijst met genoemde regelingen van SenterNovem volledig? Zo nee, welke regelingen (van SenterNovem of van andere instellingen) ontbreken?

Vraag 11 (voor netbeheerders): Heeft u de afgelopen jaren door u als noodzakelijk of zeer wenselijk geachte innovatieve projecten niet opgestart omdat u hiervoor naar uw mening te weinig vergoeding krijgt voor de kosten en eventuele baten vanuit de reguleringsmethode, octrooien en/of subsidieregelingen?

Vraag 12 (voor netbeheerders): Als uw antwoord op de vraag 13 "ja" is, kunt u dergelijke beslissingen toelichten aan de hand van een beschrijving van het project en de beoordeling van noodzakelijkheid of gewenstheid en de afweging van kosten en baten? En, kunt u hierbij aangeven wat de oorzaak (reguleringsmethode, octrooien, subsidieregelingen) van de geringe vergoeding is?

---

¹⁵ Zie <http://www.senternovem.nl/energietransitie/index.asp>.

¹⁶ Werkgroep, *Actieplan decentrale infrastructuur. Actiepunten en initiatieven vanuit de netbeheerders om decentrale toepassingen in te passen in de energievoorziening*, Den Haag, 2008.

¹⁷ Zie <http://www.senternovem.nl/eos/subsidies/index.asp>.

5 Reguleringmethodes vanaf 2011

61. In dit hoofdstuk bespreekt de Energiekamer eventuele expliciete innovatieprikkel in de reguleringmethodes op de korte termijn (vanaf 2011).
62. Zoals gezegd, bereidt de Energiekamer thans de methodebesluiten voor de regionale netbeheerders gas en elektriciteit en voor TenneT voor, die de reguleringsperiode vanaf 1 januari 2011 betreffen. De hoofdvraag van dit consultatiedocument over innovatie is of het in het belang van netgebruikers en netbeheerders noodzakelijk, wenselijk en mogelijk is om in de komende reguleringsbesluiten expliciet aandacht te besteden aan innovatie.
63. Op basis van de inventarisatie uit de voorgaande hoofdstukken constateert de Energiekamer een aantal zaken. Ten eerste laat een analyse van de huidige reguleringssystematiek zien dat de huidige methodes een prikkel bevatten om kansvolle innovatieve projecten op te starten, zowel voor regionale netbeheerders als voor de transporttaak van TenneT. Voor de systeemtaken van TenneT lijkt geen prikkel voor innovaties te bestaan. Ten tweede constateert de Energiekamer dat er naast de reguleringmethodes octrooien en patenten aangevraagd kunnen worden, en dat er verschillende manieren zijn om via SenterNovem aanspraak te maken op vergoeding van kosten voor innovatie. Hiermee is er al expliciet overheidsbeleid om innovatie te stimuleren. Ten derde ziet de Energiekamer dat netbeheerders binnen het huidige reguleringskader al velerlei innovatieve projecten uitvoeren. Daarmee kan gezegd worden dat er innovatieprikkel uitgaan van de huidige reguleringmethodes, octrooien/patenten en subsidieregelingen. Het lijkt er daarom vooralsnog op dat het niet nodig is om additionele expliciete innovatieprikkel op te nemen in de reguleringmethodes voor de periode vanaf 2011.
64. Desalniettemin ziet de Energiekamer het belang van tijdige innovatie om de verwachte veranderingen in netbeheer op een goede manier te kunnen faciliteren. De Energiekamer krijgt daarom graag meer inzicht in de wijze waarop de huidige (impliciete) innovatieprikkel in de reguleringmethodes en de mogelijkheden buiten de reguleringmethodes zich verhouden tot de verwachte toekomstige veranderingen in netbeheer.

Vraag 13: Voor welke verwachte ontwikkelingen op het gebied van netbeheer zou naar uw mening in de komende drie tot vijf jaar gewerkt moeten worden aan een innovatieve oplossing? En, In welke mate verwacht uzelf mee te gaan werken aan het vinden van de oplossingen uit de vorige vraag?

Vraag 14: In welke mate bent u van mening dat de huidige innovatie-instrumenten (reguleringsmethode, octrooien, subsidies) toereikend zijn om de verwachte ontwikkelingen (zoals genoemd in uw antwoord op vraag 13) te accommoderen?

Vraag 15: Bent u van mening dat de totale vergoeding die u als netbeheerder krijgt/kunt krijgen vanuit SenterNovem en via gereguleerde inkomsten (zowel korte termijn als lange termijn) voldoende voor u is om op rendabele wijze te innoveren? Kunt u dit toelichten aan de hand van concrete business cases of projectniveau?

Vraag 16: Bent u van mening dat een expliciete innovatieprikkel in de regulering noodzakelijk is om de verwachte ontwikkelingen in netbeheer op een goede wijze te kunnen faciliteren? Kunt u dit motiveren aan de hand van uw antwoorden op de voorgaande vragen? En als uw antwoord ja is, hoe zou u dan een expliciete innovatieprikkel invullen, rekening houdend met het huidige wettelijk kader?

Vraag 17: Zijn er thans praktische belemmeringen voor innovaties die binnen het huidige wettelijk kader kunnen worden weggenomen? Zo ja, welke?

Bijlage 1: De vragen van dit consultatiedocument

Vraag 1: Welke definitie voor innovatie zou de Energiekamer volgens u moeten hanteren?

Vraag 2: Wat is uw mening over de twee aspecten waaraan de Energiekamer bij de discussie over innovatie specifiek aandacht wil besteden?

Vraag 3: Welke concrete projecten die hebben geleid of mogelijk leiden tot andere producten, diensten, processen of organisatievormen heeft uw bedrijf de afgelopen vijf jaar uitgevoerd? De Energiekamer ontvangt graag per project een korte omschrijving, en een toelichting op de baten en fase in de productlevenscyclus.

Vraag 4: Wat is voor uw bedrijf de omvang van de uitgaven ten behoeve van innovatie in de afzonderlijke jaren van de periode 2001-2008 geweest? Kunt u hierbij aangeven of u deze uitgaven ziet als operationele uitgaven of als investeringen?

Vraag 5: Wat is uw mening over de opsomming van de Energiekamer van de manieren via welke netbeheerders dekking kunnen krijgen voor hun innovatiekosten?

Vraag 6: Hoe ziet u de verhouding tussen de innovatieprikkel die uitgaan van de reguleringmethoden (direct en indirect), de mogelijkheid om octrooi en patenten en het huidige subsidie-instrumentarium?

Vraag 7: Wat is uw mening over de interpretatie van de Energiekamer dat innovatie gezien kan worden als wettelijke taak van de landelijke (elektriciteit) en regionale netbeheerders (gas en elektriciteit)?

Vraag 8: Wat is uw mening over de conclusie van de Energiekamer dat kosten voor innovatie, binnen het huidige wettelijk kader, via de reguleringmethoden uitsluitend vergoed kunnen worden via de maatstaf? Ziet u eventuele alternatieven voor vergoeding van innovatiekosten via de reguleringmethoden?

Vraag 9: Wat is uw mening over de voorlopige bevindingen ten aanzien van het bestaan van prikkels in de huidige reguleringmethoden voor de regionale netbeheerders gas en elektriciteit en voor TenneT?

Vraag 10: Is in uw ogen de lijst met genoemde regelingen van SenterNovem volledig? Zo nee, welke regelingen (van SenterNovem of van andere instellingen) ontbreken?

Vraag 11 (voor netbeheerders): Heeft u de afgelopen jaren door u als noodzakelijk of zeer wenselijk geachte innovatieve projecten niet opgestart omdat u hiervoor naar uw mening te weinig

vergoeding krijgt voor de kosten en eventuele baten vanuit de reguleringsmethode, octrooien en/of subsidieregelingen?

Vraag 12 (voor netbeheerders): Als uw antwoord op de vraag 13 "ja" is, kunt u dergelijke beslissingen toelichten aan de hand van een beschrijving van het project en de beoordeling van noodzakelijkheid of gewenstheid en de afweging van kosten en baten? En, kunt u hierbij aangeven wat de oorzaak (reguleringsmethode, octrooien, subsidieregelingen) van de geringe vergoeding is?

Vraag 13: Voor welke verwachte ontwikkelingen op het gebied van netbeheer zou naar uw mening in de komende drie tot vijf jaar gewerkt moeten worden aan een innovatieve oplossing? En, In welke mate verwacht uzelf mee te gaan werken aan het vinden van de oplossingen uit de vorige vraag?

Vraag 14: In welke mate bent u van mening dat de huidige innovatie-instrumenten (reguleringsmethode, octrooien, subsidies) toereikend zijn om de verwachte ontwikkelingen (zoals genoemd in uw antwoord op vraag 13) te accommoderen?

Vraag 15: Bent u van mening dat de totale vergoeding die u als netbeheerder krijgt/kunt krijgen vanuit SenterNovem en via gereguleerde inkomsten (zowel korte termijn als lange termijn) voldoende voor u is om op rendabele wijze te innoveren? Kunt u dit toelichten aan de hand van concrete business cases of projectniveau?

Vraag 16: Bent u van mening dat een expliciete innovatieprikkel in de regulering noodzakelijk is om de verwachte ontwikkelingen in netbeheer op een goede wijze te kunnen faciliteren? Kunt u dit motiveren aan de hand van uw antwoorden op de voorgaande vragen? En als uw antwoord ja is, hoe zou u dan een expliciete innovatieprikkel invullen, rekening houdend met het huidige wettelijk kader?

Vraag 17: Zijn er thans praktische belemmeringen voor innovaties die binnen het huidige wettelijk kader kunnen worden weggenomen? Zo ja, welke?